

Nr 7.

Ankom till riksdagens kansli den 7 april 1916 kl. 3 e. m.

*Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 7
angående herr Jönssons i Fridhill motion, nr 191, om
skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till för-
hindrande att entreprenörer vid uppförande av allmänna
byggnader undandraga sig att erlægga betalning för ar-
betskraft och materialier.*

I motion inom andra kammaren, nr 191, har herr Jönsson i Fridhill hemställt, att riksdagen beslutar en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om åtgärder till förhindrande av att entreprenörer vid uppförande av byggnader för statens, landstingens och kommunernas räkning skola kunna undandraga sig att i första hand och under alla förhållanden erlægga betalning till dem, som leverera arbetskraft och materialier åt byggnadsföretaget.

Till stöd för denna hemställan har motionären anført följande:

»Det torde knappast finnas något område inom det moderna affärslivet, som är mera utsatt för osunda företeelser än byggnadsverksamheten. Icke nog med det att den tomtmark, som är avsedd att bebyggas, genom hänsynslösa spekulanter åtgöranden ofta oerhört fördyras, utan även vid byggnadernas uppförande förekomma affärstransaktioner, som gå ut på att skaffa vinst åt mindre nogräknade bolag eller enskilda på bekostnad av dem, som leverera byggnadsmateriel och arbetskraft. De missförhållanden, som på detta och många andra sätt förekomma inom byggnadsindustrien, sträcka sina verkningar långt utom det egentliga affärslivet. Onaturligt höga byggnadskostnader och hyrespriser äro direkta frukter av denna samhällsskadliga affärsverksamhet.

Motionen.

En särskilt utsedd kommitté är för närvarande sysselsatt med utredning av bostadsförhållanden i vårt land och kommer säkerligen att ingå-

ende beröra dessa frågor. Antagligt är också, att kommittén kommer att framställa förslag till åtgärder, som avse att om möjligt sätta en gräns för de osunda spekulationerna inom byggnadsbranschen.

Dessa missförhållanden beröra, fränsett måhända tomtspekulationerna, lika mycket statens och kommunernas byggnadsföretag som den privata byggnadsverksamheten. Såsom exempel må nämnas, att för något år sedan en för arméförvaltningens räkning uppförd byggnad på Rindön av arbetarnas organisationer avstängdes från arbetskraft med anledning av att vederbörande entreprenör icke kunde fullgöra sin betalningsskyldighet i fråga om arbetslöner och byggnadsmateriel. För att få byggnadsarbetet fullbordat måste arméförvaltningen träda emellan. På icke mindre än sju eller flertalet av de nyuppförda kasernbyggnaderna ha leverantörer av byggnadsmateriel förlorat i regel mycket stora belopp. Samma är förhållandet i fråga om telegraf- och posthusen i Örebro, Borås och Eskilstuna, gamla riksdagshusets, Skogshögskolans, Vetenskapsakademiens, Riksmuscets m. fl. byggnader för att nu endast nämna en del av statens byggnadsföretag, som entreprenörerna icke kunnat fullfölja.

Vid Tekniska Högskolans ännu pågående nybyggnad ha leverantörer av byggnadsmateriel hittills förlorat bortåt 200,000 kr. på grund av att den nominella entreprenören var på obestånd. Den firma som fortsätter byggnadsarbetet har naturligtvis inga juridiska förpliktelser att hålla leverantörerna skadeslösa.

I Tyskland och även i andra länder har man redan lagar, som åsyfta att hindra manipulationer av detta slag, och förr eller senare kommer väl lagstiftningen även i vårt land att lämna skydd mot förlust åtminstone vid leveranser av byggnadsmateriel för statens byggnadsföretag. Det hittills brukliga systemet att antaga det lägsta entreprenadanbudet blott vederhäftig borgen presteras för byggnadsarbetets utförande måste ändras därhän, att borgensförbindelsen även omfattar betalningsskyldighet till leverantörerna. En uppdelning av den hittills brukliga generalentreprenaden i olika entreprenader för varje särskilt slag av leverans skulle minska svårigheten att erhålla så omfattande säkerheter.»

*Utskottets
yttrande.*

Utskottet har i föreskriven ordning anhållit om yttranden rörande förevarande motion från de sakkunniga för verkställande av utredning och avgivande av förslag med avseende å de mindre bemedlade klassernas bostadsförhållanden samt från arméns kasernbyggnadsnämnd. Därjämte har utskottet anhållit om yttranden från Svenska murareförbundet och Svenska träarbetareförbundet. Samtliga dessa yttranden äro som bilagor vidfogade detta utlåtande.

Att högst betydande missförhållanden råda inom byggnadsverksamheten i fråga om entreprenörernas ställning till leverantörer och arbetare, samt att detta gäller även vid allmänna byggnaders uppförande, framgår av motionen och de inkomna yttrandena och har även på annat sätt blivit för utskottet upplyst. Vid ej mindre än ett fyrtiotal under de senare åren uppförda allmänna byggnader har byggmästaren gjort konkurs eller kommit på obestånd, och i så gott som samtliga dessa fall torde flera eller färre leverantörer och i åtminstone några fall även arbetare gjort förluster, vilka sammanlagt lära uppgå till flera miljoner kronor. En del leverantörer, oftast de som haft de största leveranserna, äro vanligen byggmästarens borgensmän och få vid hans fallissemang övertaga bygget. De övriga leverantörerna, särskilt mindre hantverkare och dylika, vilka ej stå i samma förhållande till entreprenören, och som måhända ansett leverans till en det allmännas byggnad vara en trygg affär, komma i sådant fall att stå utan varje möjlighet att utfå sin fordran. Staten eller kommunen får visserligen sitt arbete utfört för överenskommet pris, men de enskilda bliva ej sällan ruinerade på grund av byggmästarens iråkade obestånd. Det kan, enligt utskottets mening, ej anses vara det allmänna värdigt att tolerera, att sådana förhållanden råda vid allmänna byggnaders uppförande.

Givetvis möta mycket stora svårigheter vid försök att råda bot på i motionen påtalade missförhållanden. Frågan i hela dess vidd torde erhålla sin lösning vad beträffar såväl allmänna som enskilda byggnader först genom en förändrad lagstiftning, varom även bostadskommittén synes hava för avsikt att avgiva förslag.

Motionären önskar emellertid ej närmast lagstiftningsåtgärder, vilka i en så invecklad handelsrättslig fråga som den förevarande torde kräva lång tids förberedande arbete. Vad han främst åsyftar torde vara sådana åtgärder från det allmännas sida, som förhindra åtminstone de mest uppenbara befintliga missförhållandena.

De utvägar, som i detta hänseende stå till buds, torde bland andra vara följande. Entreprenaderna kunna uppdelas i underentreprenader, varigenom den byggande myndigheten träder i direkt affärsberöring med ett större antal leverantörer. Sker denna uppdelning i största utsträckning, skulle byggnadsentreprenaden i nuvarande mening försvinna och det allmänna självt bliva byggmästare. Härigenom skulle möjligen kostnaderna för arbetsledning stegras och måhända även svårigheter i flera hänseenden infinna sig, men fördelarna vid mellanhändernas undanskjutande torde å andra sidan bliva betydande, säkerligen även i ekonomiskt avseende. Vid mindre byggnadsföretag torde, i de fall då statens, lands-

tingens eller kommunernas egna tjänstemän ej kunna övervaka och leda arbetet, det måhända alltjämt vara lämpligast, att överenskommelse träffas med en person, som själv ombesörjer allt arbete och anskaffar alla materialier.

En annan åtgärd, som kunde vidtagas, vore, att bestämmelser fastställdes i syfte att borgensförbindelserna för arbetets fullgörande, ifall dylika även för framtiden skola förekomma, böra, såsom motionären framhåller, även omfatta betalningsskyldighet till leverantörerna och arbetarna.

Utskottet vill icke uttala någon bestämd uppfattning rörande vilka medel, som böra komma till användning gentemot nu behandlade missförhållanden. Detta bör givetvis vid den kommande utredningen i frågan bli föremål för närmare övervägande.

Enligt utskottets mening bör, som ovan framhållits, hela den förevarande frågan komma under en allsidig och skyndsam utredning. Därvid torde i första rummet böra övervägas, vilka åtgärder, som omedelbart kunna vid statens egna byggnadsföretag vidtagas för att trygga leverantörernas och arbetarnas berättigade intressen. Staten torde jämväl i detta avseende kunna påverka landstingen och kommunerna, och genom exemplet från de allmänna byggnaderna lära även den privata byggnadsverksamheten, där missförhållandena förvisso äro minst lika stora som vid allmänna byggnader, komma att påverkas i samma riktning.

För den händelse det skulle visa sig, att frågan om förändrad lagstiftning på förevarande område icke bliver i sin helhet föremål för utredning och förslag från bostadskommittén, bör enligt utskottets mening detta spörsmål snarligen anförtros åt särskild utredning.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet i anledning av herr Jönssons i Fridhill förevarande motion hemställa,

att andra kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder till förhindrande av, att entreprenörer vid uppförande av byggnader för statens, landstingens och kommunernas räkning skola kunna undandraga sig att erlagga betalning till dem, som åt byggnadsföretaget leverera arbetskraft och materialier.

Stockholm den 7 april 1916.

På utskottets vägnar:

W. BÄCKSTRÖM.

I förevarande ärendes slutförhandling hava inom utskottet deltagit: herrar Bäckström, Leksell, Andersson i Resebo, Lindmark*, Andersson i Gävle, Johanson i Huskvarna, Törnkvist, Lundgren, Kaijser och Vennerström.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Bilaga 1.

Till herr statsrådet och chefen för kungl. civildepartementet.

Genom remisskrivelse av den 11 nästlidne månad hava de inom departementet tillkallade sakkunnige för verkställande av utredning och avgivande av förslag med avseende å de mindre bemedlade klassernas bostadsförhållanden fått sig anbefallt att avgiva *dels* yttrande, huruvida den i anledning av väckt motion vid innevarande års riksdag hos andra kammarens fjärde tillfälliga utskott under behandling varande frågan om åtgärder till förhindrande, att entreprenörer vid uppförande av allmänna byggnader undandraga sig att erlægga betalning för arbetskraft och materialier varit eller kommer att bliva föremål för behandling och förslag av de sakkunnige, *dels ock* det yttrande i övrigt, vartill frågan kunde föranleda.

I anledning härav få de sakkunnige meddela, att på deras uppdrag verkställts och i det närmaste slutförts en utredning rörande byggnadsborgenärens rättsliga ställning i allmänhet i Sverige och vissa andra länder; och komma de sakkunnige, då denna utredning föreligger färdig, att taga under prövning, i vilken mån den sålunda verkställda utredningen bör från deras sida föranleda positiva förslag, varvid givetvis kommer att uppmärksammas även den speciella sida av frågan, som vid riksdagen kommit under överbäggande. Av vad sålunda anförts lär framgå, att de sakkunnige icke äro i tillfälle att nu yttra sig i själva sakfrågan.

Stockholm den 9 mars 1916.

Allan Cederborg.

Erik Sjöstrand.

Bilaga 2.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 15 nästlidne februari har arméns kasernbyggnadsnämnd fått sig anbefallt att till Eders Kungl. Maj:ts inkomna med av riksdagens andra kammarens fjärde tillfälliga utskott begärt yttrande av nämnden, huruvida en av herr Jönsson i Fridhill uti motion nr 191 i andra kammaren begärd utredning angående åtgärder till förhindrande av att entreprenörer vid uppförande av allmänna byggnader undandraga sig att erlægga betalning för arbetskraft och materialier kunde anses vara av rådande förhållanden påkallad, samt det uttalande i övrigt, som av motionen kunde föranledas; och får nämnden, med remissaktens återställande, i underdånighet anföra följande.

I början av sin motion berör motionären det förhållandet, att vid en byggnads uppförande ofta förekomma transaktioner, som gå ut på att skaffa vinst åt mindre nogräknade bolag eller enskilda på bekostnad av dem, som leverera byggnadsmaterial och arbetskraft. Beklagligtvis ligger nog häri en viss sanning. Nådiga förordningen angående statens upphandlings- och entreprenadväsende m. m. den 17 november 1893 saknar bestämmelser rörande yrkeskompetens för antagande av entreprenörer. Av denna anledning får staten ofta till byggnadsentreprenör en anbudsgivare, som är mer eller mindre okunnig i yrket. I möjligaste mån har emellertid nämnden sökt skydda sig emot detta missförhållande genom att i sina kontrakt intaga bestämmelser, att arbetena, och särskilt specialarbetena, skola under sakkunnig ledning utföras av i sina yrken skickliga arbetare och specialfirmor.

Det mycket använda systemet med förskottslikvider har givetvis också haft ett synnerligen skadligt inflytande beträffande utsikten att erhålla en god byggnadsentreprenör. Erfarenheten har givit vid handen, att utsikten att vid kontraktets underskrivande erhålla ett större eller mindre dylikt förskott å entreprenadsumman lockat mer än en insolvent person till anbudsavgivande. Den byggande myndigheten saknar i regel befogenhet att kassera ett anbud, om blott den lämnade säkerheten för entreprenadens eller leveransens kontraktensliga fullgörande är fullt betryggande. För att i möjligaste mån undvika detta missförhållande har nämnden tagit såsom regel att icke lämna några förskottslikvider. Härigenom vinnes givetvis, att staten för sina arbetens utförande i allmänhet får de bästa och solidaste entreprenörerna, på samma gång som leverantörerna få med mera solida entreprenörer att göra, ävensom arbetarne, vilka utfå sina avlöningar i allmänhet var 14:de dag, icke behöva riskera att icke bekomma dessa.

Nämnden vill dock i detta sammanhang framhålla, att en leverantör lika väl som en byggande myndighet kan förskaffa sig säkerhet för likvidernas fullgörande, något som emellertid från leverantörens sida oftast underlåtes. Detta förhållande har nog i viss mån samband därmed, att det utvecklats sig till en ganska allmän praxis, att större leverantörer gå i borgen för huvudentreprenören

vid uppförandet av allmänna byggnader, därvid dessa leverantörer betinga sig rätten att leverera de varor till bygget, vilka de föra i marknaden. På detta sätt bliva leverantörerna i viss grad medentreprenörer och få, därest byggnadsentreprenören under byggnadstiden kommer på obestånd och leverantörerna därigenom lida förluster, själva bära ansvaret därför. Den byggande myndigheten står maktlös mot dylika transaktioner. Kreditsystemet och särskilt växeltransaktionerna mellan leverantörer och entreprenörer äro kanske i de flesta fall anledningen till de ekonomiska förlusterna på detta område.

Motionären yrkar, att den byggande myndigheten skulle tillse, att vid byggnadsföretag för det allmännas räkning borgensförbindelsen för byggnadsarbetenas behöriga fullgörande jämväl skulle omfatta betalningsskyldighet till leverantörerna, samt har i samband därmed föreslagit att verkställa en uppdelning av den hittills brukliga generalentreprenaden i olika entreprenader för varje särskilt slag av leverans för att minska svårigheten att erhålla så omfattande säkerheter. Visserligen har nämnden ända från sin tillkomst undvikit att utbjuda sina arbeten å generalentreprenad, utan uppdelat arbetena vid ett kasernetablissemang å minst tio olika entreprenader, men anser dock den av motionären föreslagna nya formuleringen av borgensförbindelsen icke lämplig. Förutom den omständigheten att givetvis byggnadskostnaden med varje dylikt extra åläggande ökas, blir en sådan bestämmelse ett ingripande av statsmakten på de rent privata mellanhavandena mellan entreprenören och hans leverantörer, ett förhållande, som knappast ännu torde vara motiverat av de resultat, erfarenheten givit vid handen.

I stort sett torde emellertid kunna sägas, att, med iakttagande av någon försiktighet, en leverantör bör kunna undvika några större förluster.

Arbetarne torde endast i enstaka och sällan förekommande undantagsfall hava lidit några nämnvärda förluster på en byggnadsentreprenör. Sedan lång tid tillbaka hava dessutom arbetarekorporationerna sört för att arbetarnes intressen på annat sätt, såsom genom blockad m. m., väl tillvaratagits.

Från sin egen verksamhet har nämnden icke någon erfarenhet, som skulle motivera behovet av de utav motionären påkallade åtgärderna. Om med det i motionen anmärkta förhållandet, att på icke mindre än sju, eller flertalet av de nyuppförda kasernbyggnaderna, leverantörer av byggnadsmateriel hava förlorat i regel mycket stora belopp, jämväl, som antagligt är, avses de av nämnden uppförda sju kasernetablissemangen, får nämnden meddela, att beträffande åtminstone fyra av dessa, nämligen etablissemangen för livregementets grenadjärer vid Örebro, Jönköpings regemente vid Jönköping, Bohusläns regemente vid Uddevalla samt Älvsborgs regemente vid Borås, torde med största säkerhet kunna sägas, att några dylika förluster för leverantörer av byggnadsmateriel icke förekommit. Vad däremot angår etablissemangen för Upplands infanteriregemente vid Uppsala, Värmlands regemente vid Karlstad och Skaraborgs regemente vid Skövde, vid vilka huvudentreprenören råkat i ekonomiska svårigheter, är det däremot möjligt, att det av motionären antydda förhållandet i viss mån inträffat, ehuru några detaljer icke kommit till den nuvarande nämndens kännedom. Förutvarande byggnadschefen hos nämnden, överstelöjtnant P. Ax. Lindahl, hos vilken nämnden förhört sig i detta avseende, har jämväl förklarat sig icke hava känne-

dom om några dylika förluster. — Det har emellertid inträffat, att en entreprenör och hans leverantör ingått till nämnden med en gemensam anhållan, att nämnden vid en senare tidpunkt ville direkt till leverantören utbetala en viss summa för av denne till byggnadsentreprenören gjord leverans, och har nämnden i sådana fall beviljat en dylik anhållan.

På grund av vad ovan anförts får nämnden i underdånighet anmäla, att den anser den av motionären föreslagna utredningen icke vara av något *synnerligt* behov påkallad.

Stockholm den 6 mars 1916.

Underdånigst

För arméns kasernbyggnadsnämnd:

MAURITZ SAHLIN.

Axel Alexanderson.

Bilaga 3.

Till andra kammarens fjärde tillfälliga utskott.

Utskottet har till Svenska murareförbundet, med begäran om det yttrande-vartill motionen kan föranleda, överlämnat en motion i andra kammaren av herr Jönsson i Fridhill angående »åtgärder till förhindrande att entreprenörer vid uppförande av allmänna byggnader undandraga sig att erlægga betalning för arbetskraft och materialier».

Med anledning härav har murareförbundets styrelse infordrat uppgifter i ärendet från avdelningarna på de platser, där sådana arbeten förekommit under de senaste åren, och tillåta vi oss att därur lämna några uppgifter, som belysa de nu rådande förhållandena vid allmänna byggnader, i vad det berör arbetarna i murareyrket.

Vid *Naturhistoriska Riksmuseet i Stockholm* kom entreprenören ganska snart på ekonomiskt obestånd och kunde icke fullfölja arbetet. Borgensmännen, en entreprenörfirma, övertog arbetet och lämnade vissa delar av detsamma till underentreprenörer, av vilka en åtog sig allt rabbitsarbete. Detta arbete fortgick under omkring ett och ett halft år med arbetslag av nio murare. Då arbetet vid slutet av år 1914 var färdigt, uppgick murarnas tillgodohavande till kronor 6,290:78. Detta belopp kunde underentreprenören icke betala, och de som övertagit huvudentreprenaden ville inte betala beloppet, vilket därför hittills ej utbetalts till murarna.

Vid en *sjukhuspaviljong på Rindön* kom entreprenören på obestånd, då murarearbetet var i det närmaste färdigt, och under tiden hade jämväl borgensmännen inställt sina betalningar. Kungliga arméförvaltningen övertog själv arbetets slutförande, och murarna vände sig därför till denna för att utfå sin fordran, som utgjorde kronor 918: 03. Men arméförvaltningen nekade utbetala murarnas tillgodohavande, oaktat arbetet utförts och arméförvaltningen tillgodogjort sig en hel del å arbetsplatsen befintliga materialer, som kunde anses tillhöra entreprenören. Murarnas fordran är ännu icke utbetald.

Vid *Kungliga Tekniska högskolan i Stockholm* inställde entreprenören sina betalningar, då arbetet pågått cirka 8 månader. Murarnas fordran här belöpte sig till kronor 2,312: 89. Då man även här sökte komma undan betalningen, blockerades arbetsplatsen av arbetarnas organisationer, varefter beloppet uttaltes av den nye entreprenören, och arbetarne sluppo att förlora sin arbetslön.

Under de närmast föregående åren ha murarna i Stockholm — så vitt vi känna — förlorat omkring 13,000 kronor i arbetslöner vid allmänna och enskilda arbeten, oaktat deras organisation bevakat medlemmarnas tillgodohavanden vid konkurser o. d. samt väsentligt större belopp räddats åt arbetarna genom blockad å sådana arbetsplatser.

Vid *telegrafverkets nybyggnad i Norrköping* inställde entreprenören sina betalningar, då en våning var uppförd. Enligt vad som uppgivits saknades borgen för entreprenaden och murarna förlorade kronor 616: 38 av sin arbetslön. Byggnaden lämnades till en ny entreprenör, vilken även kom på obestånd, och murarna förlorade ytterligare 582 kronor vid detta arbete.

Vid Södermanlands läns *lasarettbyggnad i Eskilstuna* inställde entreprenören sina betalningar, då arbetet pågått omkring nio månader. Där anställda 20 murare hade då en fordran på omkring 1,100 kronor, som de ej kunde utfå, varför arbetsplatsen blockerades av vår avdelning. Borgensmännen, som övertagit arbetet, utbetalte beloppet efter en månads tid och murarna undgingo förlust.

Under senare åren ha dessutom entreprenörer å allmänna arbeten inställt sina betalningar bl. a. i *Göteborg* vid två kyrkobyggnader, polishuset, handelsinstitutet och ett sanatorium; vid ett regementssjukhus i *Borås*; vid telegraf- och posthusbyggnaden i *Eskilstuna*; samt telegrafverkets byggnad i *Västerås*. Murarnas innestående arbetslön blev efter påstötningar från deras organisation utbetald av respektive borgensmän, vadan de icke gjort någon förlust utöver arbetslön för den tid arbetet stått stilla på grund av betalningsinställelserna.

Av samtliga avdelningar framhålles, att förhållandena inom den enskilda byggnadsverksamheten äro mycket svårare, och att det där vore än mera behöfligt med en lagstiftning mot bedrägligt förfarande. Vid allmänna arbeten ställer byggnadens ägare sig icke solidarisk med och än mindre rent av planlägger bedrägeri tillsammans med entreprenören, vilket däremot ofta synes vara fallet inom den privata byggnadsindustrien. Rörande förhållandena inom den enskilda byggnadsverksamheten hava några avdelningar i sina uppgifter till oss framfört flera markanta exempel. Då emellertid motionen allenast berör allmänna byggnader, anse vi oss icke böra ingå närmare härpå, men kunna ej underlåta att omnämna, det ensamt i Stockholm och dess omgivningar vår avdelning under år 1915 för sina medlemmar bevakat fordringar å kronor 41,819: 16 öre.

Vad arbetare i andra yrken och leverantörer av byggnadsmaterialier hava förlorat på betalningsinställelser av entreprenörer vid allmänna byggnader känna vi helt naturligt icke och hava ej heller sökt att få uppgifter därom. Men vår avdelning i Västerås har frågat Västerås tegel- och murbruksaktiebolag, och i skrivelse, som tillställts oss, uppgiver detta bolag, att dess förlust å »3 statens byggnadsentreprenader utgör kronor 13,402: 17 öre».

Av vad här i korthet anförts, som ett enda yrkes arbetares erfarenhet, synes oss med all önskvärd tydlighet framgå, att förhållandena inom byggnadsverksamheten icke äro tillfredsställande, och att en ändring till det bättre är av behovet starkt påkallad. Nu ställa borgensmännen sig endast som garantier för entreprenörens åtagande mot byggnadens ägare, men de hava icke ansvarighet gentemot arbetarna eller leverantörer, oaktat deras prestationer faktiskt komma entreprenören tillgodo och öka byggnadens värde. Åtgärder böra därför vidtagas, som hindra att entreprenörer ställa sig som borgen för en pro forma entreprenör, vilken reellt endast är bulvan, och vars verkliga uppgift är att mot minsta möjliga utbetalning få arbetet så långt fram som möjligt, för att därefter gå i konkurs, så att arbetare och leverantörer förlora sina tillgodohavande, varefter arbetet slutföres av de s. k. borgensmännen. Där detta slags entreprenörer uppträda, äro hederliga arbetsgivare nästan alldeles uteslutna från möjlighet att konkurrera.

Ehuru de åtgärder, som föreslås i förevarande motion, sannolikt icke avlägsna alla de missförhållanden, som den avser att avhjälpa, och icke ens berör de enligt vår uppfattning allra svåraste vid de enskilda företagen, anse vi att ett bifall till motionen är synnerligen önskvärt och behöfligt. Därest bestämmelser som de, vilka i motionen avses, vore gällande för allmänna arbeten, är det sannolikt, att de jämväl skulle vinna tillämpning vid entreprenader å en hel del enskildas byggnadsföretag.

För Sv. murareförbundet:

Nils Persson.

Ordf.

Bilaga 1.

Till riksdagens andra kammares fjärde tillfälliga utskott.

Anmodad att yttra sig över en av riksdagsmannen hr Swen Jönsson i Fridhill i riksdagens andra kammare väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till förhindrande att entreprenörer vid uppförande av allmänna byggnader undandraga sig att erlægga betalning till dem, som leverera arbetskraft och materialier till byggnadsföretaget, får styrelsen för svenska trä-

arbetareförbundet anföra, att den finner i motionen påyrkade åtgärder i hög grad påkallade.

Vid uppgörande av entreprenad å allmänna såväl som andra arbeten måste givetvis förutsättningen vara, att såväl arbetslön som materialier skola betalas, och finnes det sålunda ingen grund till att en solid entreprenör skulle draga sig för en förbindelse därtill. I den mån insolventa eller ansvarslösa företagare vilja räkna med manipulationer av i motionen antydd art, sätts de arbetsgivare, som vilja göra rätt för sig, i viss grad utom konkurrensen, ett förhållande, som ur arbetarnas synpunkt icke är att rekommendera. Det vill synas som om entreprenadsförhållandena vid allmänna arbeten gynnade en tendens i riktning av att sådana firmor åtaga sig dessa arbeten, hos vilka arbetarna ha svårigheter att utfå sin fulla rätt.

I det styrelsen utgår från att motionären med uttrycket »betalning till dem som leverera arbetskraft» menar avlöning till arbetarna, anser den att detta senare uttryck hellre borde användas. Är åter motionärens mening en annan, följer av vad ovan sagts, att de åtgärder, vartill syftas i motionen, böra jämväl omfatta garantier för att arbetarna erhålla betalning för arbetet. Vi kunna icke yttra oss över i vilken mån arbetare vid allmänna arbeten förlorat arbetslön genom entreprenörens obestånd, men har det dock skett. Med undantag av enstaka fall har arbetarnas organisation, med mer eller mindre besvär, kostnader och strider, förmått åvägabrunga, att arbetarna erhållit sitt, men torde redan detta, att arbetarna skola hava besvär och svårigheter för att få lön för sitt arbete, böra räknas till de mindre behagliga företeelser, vilka man kan göra anspråk på att framförallt vid allmänna arbeten vara fredad från. Då det därtill har visat sig, som i det anförda fallet å Rindön, t. o. m. att statsmyndigheter medels militärvakt medverkat för att hindra eller neutralisera arbetareorganisationernas åtgöranden för att skaffa arbetarna deras rätt, synes behovet av ändrade förhållanden än mera påtagligt. I detta fall blev och är fortfarande en god del av det i byggnaderna nedlagda arbetet obetalt.

Till vad ovan anförts angående motionen anse vi oss böra, med samma motivering, påpeka önskvärdheten av, att det icke blott garanteras att arbetslön blir betald, utan jämväl att betalningen blir i enlighet med eventuellt gällande kollektivavtal på platsen. Att entreprenörer, vilka icke äro bundna av avtal, skulle få betala sina arbetare efter andra grunder än övriga arbetsgivare, och därmed bedriva illojal konkurrens, kan väl icke vara i de offentliga myndigheternas intresse. Försök i denna riktning föranleder givetvis till avstängning av arbetet från fackföreningarnas sida, om sådana finnas och anse sig böra ingripa. Motionens slutmening borde sålunda i så måtto kunna ändras, att de begärda åtgärderna skulle även avse garantier för att avlöning och andra arbetsvillkor bliva i överensstämmelse med på respektive plats gällande avtal mellan arbetsgivare och arbetarnas organisation.

Stockholm den 24 februari 1916.

Högaktningsfullt

För Sv. träarbetareförbundets styrelse

N. P. Linde.